

exempla non tantum recte facientium, sed etiam poenitentium ad recipiendam salutem, quæ fuerat amissa peccando. Sed fac incertum esse utrum ignoscat Deus. Quid perdit, cum supplicat Deo, qui salutem perdere non dubitavit, cum offenderet Deum? Quis enim certus est, quod etiam imperator ignoscat? Et tamen pecunia funditur, maria transmeantur, procellarum incerta subeuntur; et pene ut mors evitetur, mors ipsa suscipitur. Supplicatur deinde per homines homini: sine dubitatione fiunt ista, cum sit dubium quo fine proveniant. Et tamen certiores sunt claves Ecclesiæ, quam corda regum: quibus clavibus quodcumque in terra solvitur, etiam in coelo solutum promittitur⁴. Et multo est honestior humilitas, qua se quisque humiliat Ecclesiæ Dei: et labor minor imponitur, et nullo temporalis mortis periculo mors æterna vitatur.

SERMO CCCLII².

De utilitate agendæ Poenitentiae, II.

I. Vox poenitentis agnoscitur in verbis quibus psalenti respondimus: « Averte faciem tuam a peccatis » meis, et omnes iniquitates meas dele³. » Unde cum sermonem ad Vestram Charitatem non præpararem⁴, hinc nobis esse tractandum Domino imperante cognovimus. Volebamus enim hodierna die vos in ruminacione permittere, scientes quam abundantes epulas ceperitis.

¹ Matth. xxvi, 19. — ² Alias 27 inter homilias 50. — ³ Psal. l, 11. — ⁴ Cod. Cass. 11, fol. 106. Nos præpararem.

Sed quia salubriter quod apponitur accipitis, quotidie multum esuritis. Præstet ergo Dominus ipse Deus nos, et nobis virium sufficientiam, et vobis utilem audientiam. Neque enim ignoramus esse serviendum bonæ vestræ et utili voluntati. Adjuvemur ergo a vobis et voto et studio; voto ad Deum, studio ad verbum; ut ea dicamus quæ vobis esse utilia ipse judicat, qui vos pascit per nos. Vox igitur in his verbis poenitentis agnoscitur: « Averte faciem tuam a peccatis meis, et omnia facinora » mea dele. » Proinde aliquid de poenitentia dicere divinitus jubemur. Neque enim nos istum Psalmum cantandum lectori imperavimus: sed quod ille censuit vobis esse utile ad audiendum, hoc cordi etiam puerili imperavit. Dicamus aliquid de utilitate poenitentiae: præsertim, quia et dies jam sanctus anniversarius imminet, quo propinquante humiliari animas et domari corpora studiosius decet.

II. Triplex autem consideratio agendæ poenitentiae in sacra Scriptura invenitur. Nam neque ad baptismum Christi, in quo omnia peccata delentur, quisquam bene accedit, nisi agendo poenitentiam de vita pristina. Nemo enim eligit vitam novam, nisi quem veteris poenitet. Hoc autem etiam auctoritate divinatorum librorum probare debemus, utrum baptizandi egerint poenitentiam. Quando Spiritus sanctus missus est ante promissus, et implevit Dominus fidem pollicitationis suæ¹, accepto Spiritu sancto Discipuli, ut nostis, cœperunt loqui omnibus linguis, ut in illis qui aderant, linguam suam quisque cognosceret. Hoc autem miraculo territi, consilium vitæ ab Apostolis petierunt. Tunc eis Petrus annuntiavit eum colendum, quem crucifixerunt: ut ejus jam sanguinem biberent credentes, quem fuderant sævientes. Annuntiato

¹ Act. 11, 2.

autem illis Domino nostro Jesu Christo, et agnoscentibus reatum suum, ut impleretur in eis quod Propheta ante prædixerat: « Conversus sum in ærumnam meam, dum » configitur spina¹; » compuncti sunt. Conversi enim sunt in ærumnam doloris, cum configeretur spina peccati recordationis. Nihil enim mali se fecisse putaverant, nondum infixam erat spina. Loquente autem Petro, ut agnoscas infixam spinam, Scriptura dixit: « Petro loquente compuncti sunt corde². » Proinde in eodem Psalmo, cum dictum est: « Conversus sum in ærumnam meam, dum configitur spina: » sequitur: « Peccatum » cognovi, et facinus meum non operui. Dixi: Proloquar » adversum me delictum meum Domino, et tu dimisisti » impietatem cordis mei³. » Cum ergo spina illa recordationis compuncti dicerent Apostolis: « Quid ergo faciemus? » ait illis Petrus: « Agite poenitentiam, et baptizetur unusquisque vestrum in nomine Domini nostri Jesu » Christi; et remittentur vobis peccata⁴. » Ergo interim nunc, si qui forte adsunt ex eo numero, qui baptizari disponunt; (credimus enim eos adesse tanto ad verbum studiosius, quanto ad indulgentiam vicinius:) hos primum paucis alloquimur, ut erigant mentes in spem. Ament fieri quod non sunt, oderint quod fuerunt. Novum hominem nasciturum jam voto concipiant, quidquid de vita præterita remordebat, quidquid angebat conscientiam, quidquid omnino vel magnum vel parvum, vel dicendum, vel non dicendum, non dubitent posse dimitti; ne forte quod vult dimittere Dei miseratio, contra se teneat humana dubitatio.

III. Exemplum etiam in primo illo populo exhibitum unusquisque fideliter recordetur. Ait enim Apostolus:

¹ Psal. xxxi, 4. — ² Act. ii, 37. — ³ Psal. xxxi, 5, 6. — ⁴ Act. ii, 37, 38.

« Omnia hæc figuræ nostræ fuerunt: » cum de rebus talibus loqueretur. Quid enim dixerat? « Nolo enim vos » ignorare, fratres, quia patres nostri omnes sub nube » fuerunt; et omnes in Moyse baptizati sunt in nube et » in mari; et omnes eundem cibum spiritalem manducaverunt; et omnes eundem potum spiritalem biberunt. Bibebant enim de spiritali sequente petra. Petra » autem erat Christus¹. » Has figuras nostras fuisse ille dixit, cui nemo fidelis unquam contradixit. Et cum multa enumeraret, unam rem solam solvit, quia dixit: « Petra » autem erat Christus. » Solvendo unum aliquid, cætera proposuit inquirenda: sed ne recedens a Christo inquisitor erraret, ut firmus quærat, in petra fundatus; « Petra, » inquit, erat Christus. » Dixit illas figuras nostras fuisse, et obscura erant omnia. Quis evolveret involucra ista figurarum? quis aperiret? quis discutere auderet? In quibusdam quasi dumetis densissimis et crassa umbra lumen accendit: « Petra, » inquit, erat Christus. » Jam ergo lumine illato, quæramus quid cætera significant; quid sibi velint, mare, nubes, manna. Hæc enim non exposuit, sed petra quid esset ostendit. Per mare transitus, baptismus est. Sed quia baptismus, id est, salutis aqua non est salutis, nisi Christi nomine consecrata, qui pro nobis sanguinem fudit, cruce ipsius aqua signatur. Hoc ut significaret ille baptismus, mare Rubrum fuit. Manna de cælo aperte ab ipso Domino exponitur. « Patres vestri manducaverunt, » inquit, manna in eremo, et » mortui sunt². » Quando enim viverent, cum figura prænuntiare vitam posset, vita esse non posset? « Manducaverunt, » inquit, manna et mortui sunt, » id est, manna quod manducaverunt non illos potuit de morte liberare: non quia ipsum manna mors eis fuit, sed quia

¹ 1 Cor. x, 1-5, et ii. — ² Joan. vi, 49.

eos a morte non liberavit. Ille enim liberaturus erat a morte, qui per manna figurabatur. De cœlo certe manna veniebat, attendite quem figurabat : « Ego sum, inquit, » panis vivus, qui de cœlo descendi¹. » Sicut studiosi autem et bene vigilantes verba Dominica attendite, ut proficiatis et legere et audire noveritis. « Eundem, inquit, cibum spiritalem manducaverunt. » Quid est, « Eundem, » nisi quia eum quem etiam nos? Video aliquantum esse ad promendum explicandumque difficile quod dicere institui : sed adjuvabor benevolentia vestra, hæc mihi a Domino impetret facultatem. « Eundem, inquit, cibum spiritalem manducaverunt. » Suffecerat ut diceret : Cibum spiritalem manducaverunt. « Eundem, » inquit, eundem non invenio quomodo intelligam, nisi eum quem manducamus et nos. Quid ergo, ait aliquis, hoc erat manna illud, quod ego nunc accipio? Ergo nihil modo venit, si ante jam fuit. Ergo evacuatum est scandalum crucis. Quomodo ergo eundem, nisi quia addidit spiritalem? Nam qui manna illud sic acceperunt, ut tantummodo indigentiae suæ corporali satisfieri putarent, et ventrem suum pasci, non mentem; nihil magnum manducaverunt, factum satis est eorum indigentiae. Alios Deus pavit, aliis aliquid nuntiavit. Hi tales cibum corporalem manducaverunt, non cibum spiritalem. Quos ergo dicit patres nostros cibum spiritalem eundem manducavisse? Quos putamus, fratres, nisi qui vere patres nostri fuerunt? imo patres nostri non fuerunt, sed sunt. Omnes enim illi vivunt. Sic enim quibusdam illis infidelibus dicit Dominus : « Patres vestri manducaverunt manna in » eremo, et mortui sunt. » Quid est enim, « Patres vestri, » nisi quos infidelitate imitamini, quorum vias non credendo et Deo resistendo sectamini? Secundum quem in-

¹ Joan. vi, 51.

tellectum quibusdam dicit : « Vos a Patre diabolo estis¹. » Neque enim diabolus aliquem hominem vel potentia creavit, vel generando procreavit : et tamen dicitur pater impiorum, non propter generationem, sed propter imitationem. Sicut e contra de bonis dicitur : « Ergo » semen Abrahæ estis : » cum loquatur Gentibus, quæ stirpem carnis ex Abrahæ genere non ducebant. Filii enim erant, non nascendo, sed imitando. Abrogatur autem et alienatur a perfidis pater Abraham, quando eis Dominus dicit : « Si filii Abrahæ essetis, opera Abrahæ » faceretis². » Et ut malæ arbores de Abrahæ paternitate gloriantes eradicarentur, filii Abrahæ de lapidibus promittuntur³. Sicut ergo hoc loco dicit : « Patres vestri » manducaverunt manna in eremo, et mortui sunt : » non enim intellexerunt quod manducaverunt; itaque non intelligentes, cibum non nisi corporalem acceperunt : sic et Apostolus dicit patres nostros, non patres infidelium, non patres impiorum, manducantes et morientes⁴; sed patres nostros, patres fidelium, spiritalem cibum manducasse, et ideo eundem. « Patres nostri, inquit, eundem » cibum spiritalem manducaverunt, et eundem potum » spiritalem hiberunt. » Erant enim ibi qui quod manducabant, intelligebant : erant ibi quibus plus Christus in corde, quam manna in ore sapiebat. Quid de aliis loquamur? Inde erat primitus ipse Moyses famulus Dei⁵, fidelis in tota domo ejus, sciens quid dispensaret, et quia illo tempore ita dispensari deberent clausa præsentium, aperta futurorum. Breviter ergo dixerim, quicumque in manna Christum intellexerunt, eundem quem nos cibum spiritalem manducaverunt; quicumque autem de manna solam saturitatem quæsierunt, patres infidelium mandu-

¹ Joan. viii, 44. — ² Ibid. 39. — ³ Matth. xii, 9. — ⁴ I Cor. x, 1. — ⁵ Hebr. iii, 2.

caverunt, et mortui sunt. Sic etiam eundem potum : « Petra enim erat Christus¹. » Eundem ergo potum quem nos, sed spiritalem : id est, qui fide capiebatur, non qui corpore hauriebatur. Audistis eundem potum, « Petra » erat Christus : » non enim alter Christus tunc, alter nunc. Altera quidem illa petra², alter lapis quem sibi posuit ad caput Jacob³; alter agnus occisus ut manducaretur Pascha, alter aries hærens in vepribus immolandus, quando filio suo pepercit Abraham jussus, quem jussus obtulerat⁴ : altera ovis et altera ovis, alter lapis et alter lapis, idem tamen Christus : ideo eundem cibum, ideo eundem potum. Denique percussa est ipsa petra ligno, ut aqua deflueret : virga enim percussa est⁵. Quare ligno, non ferro, nisi quia crux ad Christum accessit, ut nobis gratiam propinaret ? Eundem ergo cibum, eundem potum, sed intelligentibus et credentibus. Non intelligentibus autem, illud solum manna, illa sola aqua ; ille cibus esurienti, potus iste sitiens ; nec ille, nec iste credenti : credenti autem idem qui nunc. Tunc enim Christus venturus, modo Christus venit. Venturus et venit, diversa verba sunt, sed idem Christus.

IV. Aliquid etiam, quoniam res venit in medium, de dubitatione famuli Dei Moysi volo dicere. Figura enim erat veterum etiam ista sanctorum. Dubitavit ad aquam Moyses ; quando petram virga percussit ut aqua flueret, dubitavit. Dubitationem autem ejus legens quisque forte transiret, nec intelligeret, quia nec quærere auderet. Domino autem Deo dubitatio illa displicuit, et eam notavit, non solum arguendo, sed etiam vindicando. Nam propter hanc dubitationem dicitur Moysi : « Non intro-

¹ 1 Cor. x, 4. — ² Exod. xvii, 6. — ³ Gen. xxviii, 11. — ⁴ Id. xiii, 13. — ⁵ Exod. xvii, 5, 6.

» dices tu populum in terram promissionis¹. Ascende » in montem, et morere². » Deus hic utique apparet iratus. Quid ergo de Moyse, fratres mei ? Omnis ille labor ejus, omnis pro populo æstus ejus, et illa charitas, dicens : « Si dimittis illis peccatum, dimitte ; sin autem, » dele me de libro tuo³, » hac subita et repentina dubitatione damnata est ? Et quid est quod conclusit lector, cum Apostolum legeret : « Charitas nunquam cadit⁴ ? » Cum quædam solvenda proponerem, studium vestrum me fecit et aliud proponere, quod forte non quæreretis. Videamus ergo, et adhuc quantum possumus conemur penetrare mysterium. Irascitur Deus, dicit eum non introducturum populum in terram promissionis ; jubet ut ascendat in montem et moriatur. Et tamen multa injungit agenda eidem Moysi : jubet quid agat, quomodo populum disponat, quomodo non relinquat passim et negligenter. Nunquam ista damnato injungere dignaretur. Aliud accipite mirabilius. Quoniam dictum est Moysi, (hoc enim placuit Deo certi mysterii dispensationisque gratia,) quod ipse in terram promissionis non introduceret populum : eligitur alius Jesus Nave ; et iste homo non hoc nomine vocabatur, vocabatur Auses. Et cum ei introducendum populum Moyses commendaret, vocavit eum, et mutavit ei nomen, et appellavit eum Jesum⁵ : ut non per Moysen, sed per Jesum, id est, non per legem, sed per gratiam populus Dei in terram promissionis intraret. Sicut autem Jesus ille non verus, sed figuratus, ita etiam terra promissionis illa non vera, sed figurata. Illa enim populo primo temporalis fuit : nobis quæ promissa est, æterna erit. Sed figuris temporalibus promittebantur et prænuntiabantur æterna. Sicut ergo ille non

¹ Num. xx, 12. — ² Deut. xxxii, 49. — ³ Exod. xxxii, 32. — ⁴ 1 Cor. xiii, 8. — ⁵ Num. xiii, 17.

verus Jesus, nec illa terra promissionis vera, sed figurata: ita manna non cibus vere cœlestis, sed figuratus; ita petra illa non vere Christus, sed figuratus, et sic omnia. Quam ergo sibi exigit considerationem dubitatio Moysi? Ne forte et ibi aliqua figura expressa sit, et innuerit intelligenti, et ad inquirendum commoverit et provocaverit animum. Video enim et post illam dubitationem, et post iram Dei, et post minas mortis, et post remotionem ab introductione populi in terram promissionis, multa Deum sic dicere ad Moysen, tanquam ad amicum, quomodo et antea loquebatur: usque adeo ut ipsi Jesu Nave obedientiæ exemplum de Moyse proponatur, et hoc eum moneat Deus, ut sic ei serviat, quomodo servivit Moyses; et sic se pollicetur cum eo futurum, quomodo cum Moyse. Evidenter, charissimi, constringit nos ipse Deus, non passim reprehendere, sed intelligere dubitationem Moysi. Figura petra jacens, figura virga percutiens, figura aqua fluens, figura et Moyses dubitans. Et ibi dubitavit, ubi percussit. Hinc facta est dubitatio Moysi, quando lignum accessit ad petram. Jam veloces prævolant, imo tardos patienter expectent. Dubitavit Moyses quando lignum accessit ad petram: dubitaverunt Discipuli quando viderunt Dominum crucifixum. Horum figuram gerebat Moyses. Figura erat Petri illius ter negantis. Quare Petrus dubitavit? Quia lignum petræ propinquavit. Cum mortis suæ genus, id est, crucem ipsam prænuntiaret Dominus, ipse Petrus expavit: « Absit a te, Domine, non » erit hoc¹. » Dubitas, quia petræ imminere virgam vides. Ideo spem suam, quam gerebant de Domino Discipuli, tunc perdidit: quodam modo intercepta est, quando crucifixum viderunt, quando planxerunt occisum. Invenit eos post resurrectionem loquentes inter se de hac

¹ Matth. xvi, 22.

re, tristi colloquio; et tenens oculos eorum ne ab eis agnosceretur, non se auferens credentibus, sed differens dubitantes, se tanquam tertium collocutorem sermoni commiscuit, et quæsivit ab eis unde loquerentur. Mirantur illi, quia solus ignorat quod in eo factum fuerat qui quærebat. « Tu solus, inquiunt, peregrinaris in Jerusalem¹? » Et commemorant quæ gesta sint de Jesu. Et continuo jam desperationis suæ medullas aperiunt, et vulnus medico licet nescientes ostendunt: « Nos autem, » inquiunt, sperabamus quod in illo redemptio esset » Israël². » Ecce facta est dubitatio, quia lignum accessit ad petram: impleta est figura Moysi.

V. Videamus et hanc: « Ascende in montem, et morere³. » Per mortem corporalem Moysi figurata est mors ipsius dubitationis; sed in monte. O mira mysteria! Hoc certe expositum et intellectum, quanto dulcius quam manna. Ad petram nata est dubitatio, in monte mortua est. Quando fuit humilis Christus in passione, quasi petra jacebat ante oculos: merito in illo dubitabatur, humilitas illa nihil magnum prætendebat. Merito ipsa humilitate factus est lapis offensionis: resurrectione autem clarificatus magnus apparuit, jam mons est. Jam ergo illa dubitatio, quæ nata erat ad petram, in monte moriatur. Agnoscant Discipuli salutem suam, revocent spem suam. Attende quemadmodum moriatur illa dubitatio, attende quemadmodum moriatur Moyses in monte. Non intret in terram promissionis: nolumus ibi dubitationem; moriatur. Ostendat nobis eam Christus mori. Trepidavit Petrus, et negavit ter. « Petra enim erat Christus. » Resurrexit, mons factus est: firmavit et Petrum. Sed moritur dubitatio. Quomodo moritur? « Petre, amas me? » Cordis inspector, cordis cognitor interrogat; et vult au-

¹ Luc. xxiv, 18. — ² Ibid. 21. — ³ Deut. xxxii, 49.

dire quod ametur, et parum est semel. Interrogat hoc, audit prope cum tædio ipsius Petri: miratur enim interrogari se a præscio, sed etiam toties interrogari¹, cum semel sufficeret respondere etiam nescienti. Sed tanquam tibi diceret Dominus: Expecto, numerus legitimus impleatur: tertio consiteatur per amorem, quia ter negaverat per timorem. Quod ergo Dominus toties interrogabat, dubitationem illam in monte occidebat.

VI. Quid ergo, charissimi, si patent hæc? Non ad fraudem, sed ad jucunditatem clausa erant. Neque enim tam dulciter caperentur, si prompta vilescerent. Respiciat ergo negotium suum competiturus baptismum, quem alloqui cœperam. Mare Rubrum baptismus erat, populus transiens baptizabatur: transitus ipse baptismus erat, sed in nube. Adhuc enim nubilabatur quod prænuntiabatur: adhuc occultabatur quod promittebatur. Jam modo recessit nubes, manifestæ veritatis serenitas facta est: quia recessit et velum, per quod loquebatur Moyses. Hoc velum et in templo pendeat, ne secreta templi viderentur: sed in cruce Domini velum conscissum est, ut paterent. Veni ergo ad baptismum: ingredi intrepidus viam per mare Rubrum; noli esse de peccato præterito tanquam de Ægyptio sequente sollicitus. Premebant te peccata tua duro onere servitutis, sed in Ægypto, in amore hujus sæculi, in peregrinatione longinqua; cgebant te sectari opera terrena, tanquam lateres facere, opera lutea operaberis. Premunt te peccata, veni securus ad baptismum: usque ad aquam hostis sequi poterit, ibi morietur. Time aliquid de vita præterita, crede aliquid remansurum tuorum peccatorum, si aliquis remansit Ægyptiorum. Audio vocem pigrorum: Ego, inquit, de præteritis peccatis non

¹ Cod. Cass. II, fol. 110. Miratur enim interrogari se tertio, sed etiam tristatur toties interrogari.

timeo, omnia mihi in aqua sancta per Ecclesiæ etiam charitatem dimitti non dubito; sed timeo futura peccata. Placet ergo in Ægypto remanere? Interim hostem præsentem evade, qui jam te pressit, et jam subjugavit. De futuris quid tibi hostes meditaris? Quod jam fecisti, etsi nolueris, erit: quod facturum te putas, si volueris, non erit. Sed periculosa est via: neque enim cum Rubrum mare transiero, jam ero in terra promissionis: ductus est ille populus per longa deserta. Interim ab Ægypto liberare. Quid ergo, putas defuturum tibi auxiliatorem in via, eum qui te eruit de vetusta captivitate? Novos tuos inimicos non compescit, qui te a vetustis hostibus liberavit? Tantum intrepidus transi, intrepidus ambula, obediens esto: noli amaricare Moysi illi, cujus typum ille portabat in hac obedientia. Fateor, non desunt hostes. Sicut enim non deerant qui sequerentur fugientes, ita non deerant qui impedirent ambulantes. Prorsus, charissimi, figuræ nostræ fuerunt. Interim in te non sit quod contristet Moysen: noli esse aqua amara, quam post mare Rubrum non potuit ille populus bibere. Erat enim et ibi tentatio. Et tamen ista quando eveniunt, quando amaricat populus, ostendimus eis Christum, quæ pro illis tulerit, quomodo pro eis sanguinem fuderit: et mitescunt, tanquam nobis lignum in aquam mittentibus¹. Plane hostem adversantem itineri tuo Amalech habebis. Tunc orabat Moyses, tunc extendebat manus²: et ubi deponerat manus, convalescebat Amalech; ubi extendebat manus, deficiebat Amalech. Et tuæ manus extentæ sint, deficiat Amalech tentator et hujus itineris impeditor: esto vigil et sobrius in orationibus, in operibus bonis, non tamen præter Christum, quia extensio illa manuum,

¹ Cod. Cass. II, fol. 110. Populus ille habuit hostem Amalech.—² Exod XVII, 12.

Christi crux fuit. In illa extenditur Apostolus, cum dicit : « Mundus mihi crucifixus est, et ego mundo¹. » Ergo deficiat Amalech, vincatur, et non impediatur transitum populi Dei. Si dimittis manus a bono opere, a cruce Christi, prævalebit Amalech. Tamen noli omni modo aut continuo te fortem futurum putare, aut penitus desperando deficere. Alternatio enim illa defectus et fortitudinis in manibus servi Dei Moysi, forte alternatio tua fuit. Aliquando enim in tentationibus deficis, sed non succumbis. Deponebat ille paulum manus, non omnino ruebat. « Si dicebam : Motus est pes meus, ecce misericordia tua, Domine, adjuvabat me². » Noli ergo timere : adest in itinere auxiliator, qui in Ægypto non defuit liberator. Noli timere, aggredere viam, præsume securus. Aliquando ille deponebat manus, aliquando erigebat; tamen victus est Amalech. Rebelle potuit, superare non potuit.

VII. Itaque admonemur jam de altera loqui poenitentia. Triplicem quippe ejus considerationem in sancta Scriptura esse proposui. Illa prima competentium est et ad baptismum venire sitientium : hanc de Scripturis sanctis ostendi. Est alia quippe quotidiana. Et ubi illam ostendimus poenitentiam quotidianam? Non habeo ubi melius ostendam, quam in oratione quotidiana, ubi Dominus orare nos docuit, quid ad Patrem dicamus ostendit, et in his verbis posuit : « Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris³. » Quæ debita, fratres? Quandoquidem debita hic intelligi non possunt nisi peccata; quæ debita dimisit in baptismo, iterum ut dimittat oramus? Certe mortuus est omnis Ægyptius qui sequebatur. Si nihil de sequentibus hostibus residuum factum est, quid oramus ut dimittatur,

¹ Galat. vi, 14. — ² Psal. xciii, 18. — ³ Matth. vi, 12.

tur, nisi propter manus deficientes contra Amalech? « Dimitte nobis, sicut et nos dimittimus. » Constituit medicinam, firmavit pactum. Hic preces dictat, ibi precanti respondet : novit quo jure res agatur in cælo, quomodo impetrari possint desiderata. Dimitti vis? dimitte, ait. Quid enim habes? quod Deo præstes, a quo vis ut præstetur tibi? Numquid jam Christus salvator in terra ambulat? Numquid suscipit illum modo in domum gaudens Zacchæus¹? Numquid ei hospitium et epulas præparat Martha²? Nihil horum indiget, ad dexteram Patris sedet. Sed « Quando uni ex minimis meis fecistis, » mihi fecistis³. » Hæc est extensio manuum, sub qua defecit Amalech. Et erogas quidem pauperi, quando aliquid das esurienti : forte id quod dederis minus habebis, sed in domo, non in cælo. Sed hic quoque in terra, quo jubente præstitisti, ipse supplet quod dedisti. De hac re cum loqueretur Apostolus, ait : « Qui administrat » semen seminanti, et panem in escam ministrabit⁴. » Operarius enim Dei es, quando das egenti : seminas hyeme, quod metas æstate. Quid ergo metuis infidelis, ne in hac magna domo tantus paterfamilias non pascat operarium suum? Erit et ibi, sed quod sufficiat tibi. Dabit Deus necessitati totum, non cupiditati. Operare ergo intrepidus, extende manus, deficiat Amalech. Sed hinc, ut dixi, aliquid in domo tua cum dederis, vel minus vides quod ibi videbas : non ibi vides cum dederis, donec iterum det Deus. Dic mihi cum ignoscis de corde, quid perdis? Cum ignoscis ei qui peccat in te, quid minus habebis in corde tuo? Inde enim dimittis, sed nihil amittis. Imo vero unda quædam charitatis ibat in corde tuo, et tanquam de vena interiore manabat : tenes odium contra fratrem, obturasti fontem. Non solum ergo nihil

¹ Luc. xix, 6. — ² Id. x, 40. — ³ Matth. xxv, 40. — ⁴ 2 Cor. ix, 10.